

vsak po svojem hoče zidati, ako hoče vsak po svojem obdelovati otroka, dopolnjevati njegove zmožnosti, i. t. d.? In če se bojite, da bi ga znal kateri odgojitelj zapeljati na kriva pota; čemu izročate slabim odgojiteljem otroke? Zakaj ne izobrazite boljše odgojiteljev, ali zakaj ne namestite samih nadzornikov po šolah? Tako ne mora dalje ostati. Odgojitelj mora biti svoboden, in izgojal vam bode svobodne ljudi.

Pardon! Le tega nikarite! Le odgojitelju ne dajte nikake svobode! Saj imamo najraje prilizovalce in kimalce v življenji. Čemu so nam svobodni ljudje? Čemu so nam, saj ne morejo ničesa opraviti zoper premožico kimalcev. Bilo bi le takrat kaj ž njimi, ako bi svet napovedal vojsko prilizovalcem in zanemarjal kimalce. Zato ni nič, ako odvrčamo otroke od prilizovanja, pri starih moramo začeti, te moramo najprej popboljšati, in še le potem se obrnimo na otroke. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Dr. Močnik in profesor Lavtar-jeva metoda pri poučevanju v aritmetiki.** Primerjanje dr. Močnik-ove metode z Lavtar-jevo ne namerava prve grajati, ker to bi bilo predržno. Dr. Močnik je naš učitelj od nekdanj in zaradi njegovih del vsega spoštovanja vreden. Osvetljevanje razlik v obeh metodah le namerava č. bralce z obema matematikama natančneje seznaniti, in Lavtar-jevo zoper neveljavne kritike braniti. — Primerjajmo vvoda! Oba sta si skorej popolnoma jednaka; samo da L. o pojmih »aritmetika« in »računati« čisto nič ne govori, ker misli, da so ti še-le jasni, ko je že aritmetika predelana. Pojme kakor »izrek«, »izvodek« pa pojasnjuje memogredé, ko postanejo potrebni in jasni na posebnih slučajih. — O vprašanjih, katerih nahajamo pri L. a pri dr. M. ne, pozneje. — L. govori še v vvodu o zaznačenji posebnih števil, M. to stori v prvem oddelku; ta razlika vendar nij bitstvena. Ker pa obá od začetka govorita o dekadiciem sistemu, je jasno, da izpoznata obá njegovo važnost za učiteljske kandidate. Razlika L. izvede tudi obéni izraz za dekadicišno število, česar dr. M. ne stori, in sicer zategadelj, da kandidátje pomen in potrebo občnega števila na slučajih že znanem izpoznajo. Z vajami osvetljuje dekadicišni sistem temelj vsega računanja v ljudskeji šoli. Vaje so dvojne vrste, take, katere učitelj v ljudskeji šoli rabi, in take, katere kandidata privajajo na občni izraz za dekadicišno število. Prve vaje pa kandidata a) pripravljajo na druge b) ali pa skušajo kandidata, kako je druge razumel.

Med vaje prve vrste a) spadajo:

1. Napiši sledeča števila sè številkami, ki imajo: a) 2 desetici, 3 jedinice; b) 5 stotic, 6 desetec, 8 jedinic, i. t. d.

3. Napiši sledeča števila sè številkami: tri in trideset; šeststo pet in devetdeset i. t. d.

Tem vajam bo morebiti kedó očital, da so nepotrebne, ker so gotovo vsakemu učencu znane; vendar so popolnoma na svojem mestu, ker spominjajo kandidata na njegov prihodnji uk *) in pripravljajo na prihodnje neznane težje vaje. »Iz znanega na neznano«, »iz lahkega na težje«, »iz posebnega na občé«.

*) **Opomenja.** V 4. razredu učiteljišč poučuje se v matematiki po 2 uri na teden. Na novo se pa morajo kandidati seznaniti z logaritmi, trigonometrijo, sè

Vaje druge vrste so:

2. Napiši števila prve naloge v podobi občnega izraza.

Rešitev: $23 = 2 \cdot 10 + 3$; $568 = 5 \cdot 100 + 6 \cdot 10 + 8$ i. t. d.

4. Napiši vsa dekadična števila od 0 do 100 na jedenkrat.

Na to odgovori učenec: Neko število od 0 do 100 ima neko število ali a jedinic in neko število ali b desetec, torej

$$b \cdot 10 + a.$$

5. Napiši na jedenkrat vsa dekadična števila med: a) 0 — 1000; b) 0 — 10000; c) 0 — 100000.

Učenec reši to nalogo ravno takó kakor 4.

6. Napiši vsa dekadična števila na jedenkrat, povej koliko je vseh in ali moremo največje povedati?

V nalogi 2. imamo samo na posebnih slučajih ono podobo, v kateri le moremo dekadično število v obče napisati; zato je podoba lahko umljiva. Naloga 4. zahteva, da napišemo v obče samó števila, ki obstojé iz desetec in jedinic; v nalogi 5. razširjamo te meje in v nalogi 6. nimamo nobenih mej več, torej se povzdignemo na popolnoma občni pojem dekadičnih števil. — Te vaje so po principu »prehajaj iz lahkega na težje« sestavljene in kedor n. pr. prvo, katera je najložja izpusti, pregreši se že zoper ta princip. Pisatelja so pa slaboji učenci prisilili, da jih je tako sestavil, ker ga drugače niso razumeli. — Kaj je torej tu prelahkega?

Naloga 1. vrste β) so:

7. Namesti v izrazu

$$\dots + d \cdot 1000 + c \cdot 100 + b \cdot 10 + a$$

sledéče vrednosti:

a) $a = 4, b = 5, c = 0, d = 6, e = 8, f = g = h = \dots = 0$.

b) $a = 0, b = 2, c = 9, d = e = f = \dots = 0$ i. t. d.

8. Beri sledéca števila in napiši jih v obliki občnega izraza za dekadična števila i. t. d.

9. a) Koliko jednot vsakega reda imajo sledéca števila: 527, 4356 i. t. d.

b) Koliko jedinic je v vseh raznovrstnih jednotah vsakega prejšnjega števila? Koliko desetec? Koliko stotic i. t. d.

10. a) Kako spremenimo vsako številko v številih 35, 628, i. t. d., če jim pripišemo 1, 2, 3, 4 ničel i. t. d. na desni?

Podobna je naloga b) in c). Ali niso te vaje poučljive?

Kakošne vaje ima pa dr. Močnik?

»Lies folgende Zahlen« začne in potem navede več števil v 1. in v 2. nalogi; tudi za 3., 4., 5., 6. nalogo veljá to zahtevanje, samó da dr. M. v njih navede poučljive stvari. N. pr. se glasi 3. naloga. Najvišja gora v Avstriji je »Orteles« na Tirolskem, katera se vzdigava 3916 m. čez morsko gladino.

Taki primeri ne učé samo števila brati, ampak zanimajo z zapopadkom naloge, torej so posnemanja vredni.

Potem pridejo vaje, katere začne z besedami: »Schreibe mit Ziffern folgende mit Worten ausgedrückte Zahlen« in ki so podobne prejšnjim vajam, samo da je zahtevanje ravno narobe stavljeno. — Ali so take vaje težke? Ali take vaje pojasnijo dekadični sistem ravno takó, kakor L. vaje?

specijelno metodiko za računstvo in oblikoslovje, ponavljati vse tvarine prejšnjih razredov, zahtevanje, katerega temeljito nij mogoče izvršiti. Zato je dobro, ako vaje, ki spadajo v specijelno metodiko ali vsaj na njo spominjajo, memogredé v vsakem letu predelavamo.

L. govori pa tudi o rimski pisavi števil, kar dr. M. ne stori, da s primerjanjem kaže, kako pripravna je pisava števil z arabskimi številkami; in posebno zarad tega je L. tudi rimsko pisavo števil navedel. (Dalje prih.)

— „**Kako naj se posestnikom bremena zljajšajo**“. Pod tem naslovom piše »Soča«, l. 42 in 43, tudi o novi šoli, kateri prvič očita, da je predraga in vendar primeroma premalo stori, ter pravi: »učenci naših ljudskih šol, kateri nameravajo dalje izobražiti se na srednjih šolah, so navadno komaj zreli za sprejem v drugi razred državne šole v Gorici, kder se morajo še dve leti goditi, predno morejo vstopiti na realko ali na gimnazijo — dalje piše, da tudi učenci izstopivši iz ljudske šole v življenje znajo le slabo pisati in računati, ker so se preveč (visokih znanost naravoslovja i. t. d.) učili, a najpotrebnejših reči pa premalo, poslednjič pa sklepa tako-le: ljudska šola, kakor je sedaj osnovana, ne vstreza po nikakem potrebam sedanjega časa, ker ne pripravlja učencev niti za nadaljni poduk v srednji šoli, niti za praktično življenje. Dalje beremo od besede do besede tako-le: Čeravno pa učinjajo ljudske šole že sedaj neizmerne stroške, niso še povsod šole vpeljane, in ako bi se hotela ta postava do pičice izpeljati, treba bi bilo gotovo doklade nad 80 odstotkov na posrednje davke

Vze naslov sestavku kaže, kaj pisatelj prav za prav namerava, kajti šolsko vprašanje je tudi denarsko vprašanje, ako dežela ne more zmagovati stroškov, potem mora nehati tudi šola; vkljubo temu pa vendar želimo, da bi šola ne bila prva na versti, kedar se začne štediti in varovati, šola tudi ne donša tako očividnih materialnih korist, kakor druge naprave, n. pr.: ceste, mostovi, tovarne i. t. d. Zato ne gre takih stroškov meriti z navadnim vatlom: »toliko mi stane, a toliko mi koristi?« Kdor se je sam kaj učil, ne smili se mu denarja — se ve, ako ga ima — za šole; kdor se pa sam ni učil ničesa, ne more razumeti, čemu bi denar trosil za kaj tacega, kakor so šole. Kedar je šlo za napravo šol se je sploh opazovalo, da so tako zvani učeni stanovi glasovali za napravo šol, a ne tako posestniki in neposrednji davko-plačevalci.

Pisatelju omenjenih sestavkov pa sploh ne moremo očitati nevednosti ali antipatije do šol, ker gledé preosnove ljudskih šol se kaže pravega praktikarja, ki pozna razmere ljudstva po deželi in vse poučevanje in življenje prav modro presoja in daje take nasvete, katere je moč izpeljati, ko namreč govori pri katerih letih in kako dolgo naj bi otroci v šolo hodili. — Kje namreč morajo kmetski otroci uže pri 6 letih v šolo hoditi, kakor zahteva sedanja šolska postava; kar je nemogoče izpeljati tudi ne gre ukazovati. Dalje pa mislimo, ako se otrok, čigar poklic je služiti svoj kruh z žuljavimi rokami, v štirih letih ne nauči potrebnega, nikdar se ne bo naučil tudi pervin nauka, ali nima glave ali volje za učenje. — Poljedelstva in rokodelstva se mora otrok že mlad privaditi, sicer ne bode imel nikdar prav pravega veselja do dela. Za otroke od 12—16 let naj bi pa bila ponavljajna šola, ker otrok, ako neha učiti se z dvanajstim letom, še to pozabi kar se je poprej naučil. —

S pisateljem omenjenih sestavkov bi želeli, da bi državni in deželni poslanci naše šolske postave tako preosnovali, da bi bile primerne našim razmeram, potrebam in močem dežele, a nikakor se ne strinjajo s tem, da bi se pri učiteljih najprej začelo štediti, kakor se je to leto na Kranjskem zgodilo.

— **Iz Gorice.** Deželni šolski svet je imel v sredo (29. p. m.) zopet enkrat sejo, katera je trajala 4 ure časa. Razpravljati je bilo treba mnogo reči, ker ni že od junija meseca bilo nobene seje. Bile so na dnevnem redu naslednje točke: Sporočilo okrajnega šolsk. nadzornika vseh treh slovenskih

okrajev za šolsko leto 1879; sporočilo dežel. šolsk. nadzornika o šolah v Lahih; konecletni sporočili o gimnaziji in viši realki in splošno sporočilo vit. Klodiča o ljudskem šolstvu na Goriškem v l. 1878/79. — Klasifikacija ljudskih šol na podlagi deželne postave od 4. marcija t. l. je potrjena; potrjene so tudi vse prestave učiteljev po predlogih dotičnih okr. šl. svetov; samo Tolminska klasifikacija potrebuje še neke formalne dopolnitve. — Rzne prošnje učiteljev in zasebnikov so, bodisi ugodno ali neugodno, rešene, n. pr. mestnih učiteljev goriških prošnja gledé novih plač; nekega učitelja na Krasu zastran služb. doklade in doklade za stanovanje; neke učiteljske vdove v Brdih zastran odpravnine in mrtvačine po ranjcem možu; druge vdove v Lahih zastran odgojilnega pripomočka za otroke; mnogih očetov rekurz za odpustek šolske kazni i. dr. — Eden slov. okrajnih šl. svetov je podal nasvèt, da bi se 2 učiteljema podelilo kaj nagrade za vspešni poduk v petji. Ugodni predlog dež. šl. sveta gre na ministerstvo. — Enemu laškemu učitelju brez maturitetne preskušnje je dovoljeno, da sme priti k preskušnji za doseg postavne učiteljske sposobnosti. — Preudarek šolsk. okraja količno-goriškega za l. 1880 je potrjen (33%). Za ta okraj, kakor tudi za gradiščanski, gre podprta prošnja na ministerstvo za dovolitev predplačila ali podpore iz državne blagajnice. — Dvema gospodoma na gimnaziji je podeljena 5., oziroma, 1. petletnina; 1 začasen učitelj žensk. uč. izobraževališča postane zatrdno glavni učitelj. — Prof. Lavtar dobi 200 gl. nagrade za svojo aritmetiko za učiteljšča.

— **Imenovanji.** G. dr. E. Gnad, dosihmal nadzornik srednjim šolam za jezikoslovne predmete, odslej tudi za matematično stroko. G. dr. Zindler, nadzornik srednjim šolam po Štajerskem, za oboje stroko. Dr. Holcinger, bivši nadzornik, gre v pokoj.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Črnomeljskem: Na 4razredni ljudski šoli v Metliki, nadučit. služba, l. p. 600 gl., oprav. dokl. 100 gl., stanarine 80 gl. ali stanovanje; na 4razredni ljudski šoli v Črnomlju, 4. učit. služba, l. p. 400 gl.; do 30. novembra t. l.

V šolskem okraji Radovljiskem: Na 1razredni ljudski šoli v Mošnah, učit. služba, 450 gl. in stanovanje; do 30. novembra t. l.

V šolskem okraji Kerškem: Na 1razredni ljudski šoli v Jesenicah, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Prošnje do 25. novembra, t. l.

Sl. okraj. Ljubljanska okolica: Na 1razrednici na Dobrovi, učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje. Prošnje do 22. novembra t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Avgust Adamič iz Dobrove v Ljubljano k sv. Petru; g. Janez Čuk iz Dolenje vasi k sv. Jakobu pri Savi; g. Primož Vseničnik je postal stalni učitelj v Dolini; g. Teodor Valenta iz Jesenic v Kerško za nadučitelja; g. Valentin Žvagen iz Idrije v Stari terg p. Ložu in g. Jožef Zajec je stalni nadučitelj v Velkem gabru. Gsp. France Šetina je postal II. in g. Janez Rupnik III. učitelj v Črnomlju; prva učiteljica tudi tam je gđc. Marija Arko in druga gđc. Marija Sorič, spraš. učit. kand.; g. Jernej Hočevar prihaja iz Terna za zač. učitelja na novi 1razrednici v Drašičah; g. Andrej Jekovec, pomož. učitelj, iz Kamnegorice na Ljubno za zač. učitelja; g. Jernej Kos, pom. učit. v Spodnjem Semonu, je šel isto tako v Rote, Logaškega okraja; gđc. Hermine Smole, spraš. učit. kand., začasna učiteljica pri Studencu. (Brundl.)